

1.2 የምሥራቅ አፍሪካ አጎራባች ሀገራትና ውሃማ አካላት

የንዑስ ርዕሱ አጥጋቢ የመማር ብቃቶች

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

የምሥራቅ አፍሪካ ሀገራትን አጎራባች ሀገራት ትዘረዝራላችሁ።

ቁልፍ ቃላት

- አጎራባች
- ውሃማ አካላት
- ሐይቅ
- ባሕር
- ውቅያኖስ

የማነቃቂያ ጥያቄዎች ሀ

- የምሥራቅ አፍሪካን የሚያዋስኑ የአፍሪካ ሀገራት ስንት ናቸው? ስማቸውን ዘርዝሩ።
- ምሥራቅ አፍሪካን ከሚያዋስኑ ውሃማ አካላት መካከል ትልቁ ማን ይባላል?

የምሥራቅ አፍሪካ ሀገራት መገኛና አቅጣጫ

የምሥራቅ አፍሪካ ሀገራት የሚገኙት ከአፍሪካ አህጉር በስተምሥራቅ በኩል ባለው ክፍል ነው። የምሥራቅ አፍሪካ በአፍሪካ አህጉር ከሚገኙ አምስቱ ክልሎች አንዱ ነው። ምሥራቅ አፍሪካን የሚከተሉት አካላት ያዋስናሉ።

ሀ) አጎራባች ሀገራት፡- ሱዳን፣ ደቡብ ሱዳን፣ ዲሞክራቲክ ኮንጎ፣ አንጎላ፣ ቦትስዋና፣ ደቡብ አፍሪካ እና ስዊዘላንድ ናቸው።

ለ) ምሥራቅ አፍሪካን የሚያዋስኑት ውሃማ አካላት፡- ቀይ ባሕር፣ የኤደን ባሕረ-ስላጤ እና የሕንድ ውቅያኖስ ናቸው። ምሥራቅ አፍሪካን ከሚያዋስኑ ውሃማ አካላት መካከል ትልቁ የሕንድ ውቅያኖስ ነው።

የምሥራቅ አፍሪካ ክልል በሦስት ንዑሳን ክፍሎች ይከፈላል። እነሱም፡-

✓ የታላላቅ ሐይቆች ክልል:-

ዩጋንዳ፣ ኬንያ፣ ታንዛኒያ፣ ሩዋንዳ
እና ቡሩንዲ ናቸው።

✓ የአፍሪካ ቀንድ ሀገሮች:

ኢትዮጵያ፣ ኤርትራ፣ ጂቡቲ እና
ሶማሊያን ያካትታል።

✓ የሕንድ ውቅያኖስ ደሴቶች:-

ኮሞሮስ፣ ሪዩኒዮን፣ ሲሸልስ፣ ሞሪሸየስ
እና ማዲጋስካር የመሳሰሉትን
ያጠቃልላል።

ምስል 1.7 የምሥራቅ አፍሪካ አገራት
የአፍሪካ ሀገራት፣ ውሃማ አካላትና ደሴቶች

በምሥራቅ አፍሪካ የሚገኙ ታዋቂ ቦታዎች

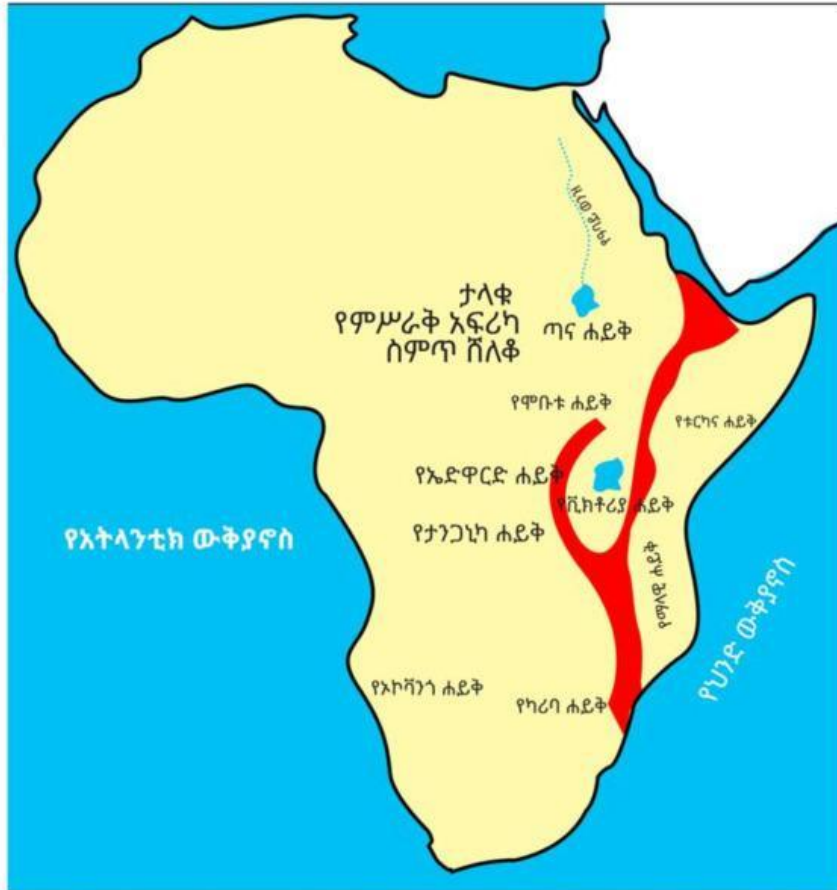
የማነቃቂያ ጥያቄዎች ለ

- በምሥራቅ አፍሪካ የሚገኙ ታዋቂ ወንዞችና ሐይቆችን ጥቀሱ።
- በምሥራቅ አፍሪካ የሚገኙ የከፍተኛ ተራሮች መገኛ ሀገራትን ተናገሩ።

በምሥራቅ አፍሪካ ውስጥ ብዙ ታዋቂ ቦታዎች አሉ። ከነዚህም መካከል ዋና ዋናዎቹ፡-
ከፍተኛ ተራሮች፣ አምባ ምድሮች፣ የስምጥ ሽለቆዎች ፣ ወንዞችና ሐይቆች ይገኛሉ።
በተለይም ኢትዮጵያ፣ ኬንያ እና ታንዛኒያ ብዛት ያላቸው ከፍተኛ ቦታዎች ይገኛሉ።
ከሩዋንዳ ተራራ በስተቀር በምሥራቅ አፍሪካ አካባቢ የሚገኙ ከፍተኛ ተራሮች
የተፈጠሩት በእሳተ ገሞራ ፍንዳታ ነው።

ለንጠሻ 1.1 ሀ የምሥራቅ አፍሪካ ተራሮች

የታዋቂ ተራሮች ስም	የሚገኝበት ሀገር	የከፍታ መጠን በሜትር
ኪሊማንጃሮ ተራራ	ታንዛኒያ	5,895
የኬንያ ተራራ	ኬንያ	5,200
ራስ ደጀን ተራራ	ኢትዮጵያ	4,620
ሩዋንዳ	ኡጋንዳና ኮንጎ ድንበር ላይ ይገኛል።	5,110
ራስ ዳሸን	ኢትዮጵያ	4,620
ሜሩ ተራራ	ታንዛኒያ	4,565
ኤልጎን	ዩጋንዳ	4,321

ምስል 1.8 የምሥራቅ አፍሪካ ታዋቂ ቦታዎች (ሥምጥ ሸለቆ፣ ወንዞችና ሐይቆች)

በምሥራቅ አፍሪካ አካባቢ ወደ ተለያዩ አቅጣጫ የሚፈሱ ብዙ ወንዞች አሉ። ዋና ዋናዎቹ፡- የዐባይ ወንዝ፣ የአዋሽ ወንዝ፣ የዋቢሸበሌ ወንዝ፣ ገናሌ ወንዝ፣ የዛምቤዚ ወንዝ፣ የሩቩማ ወንዝ ይገኙበታል።

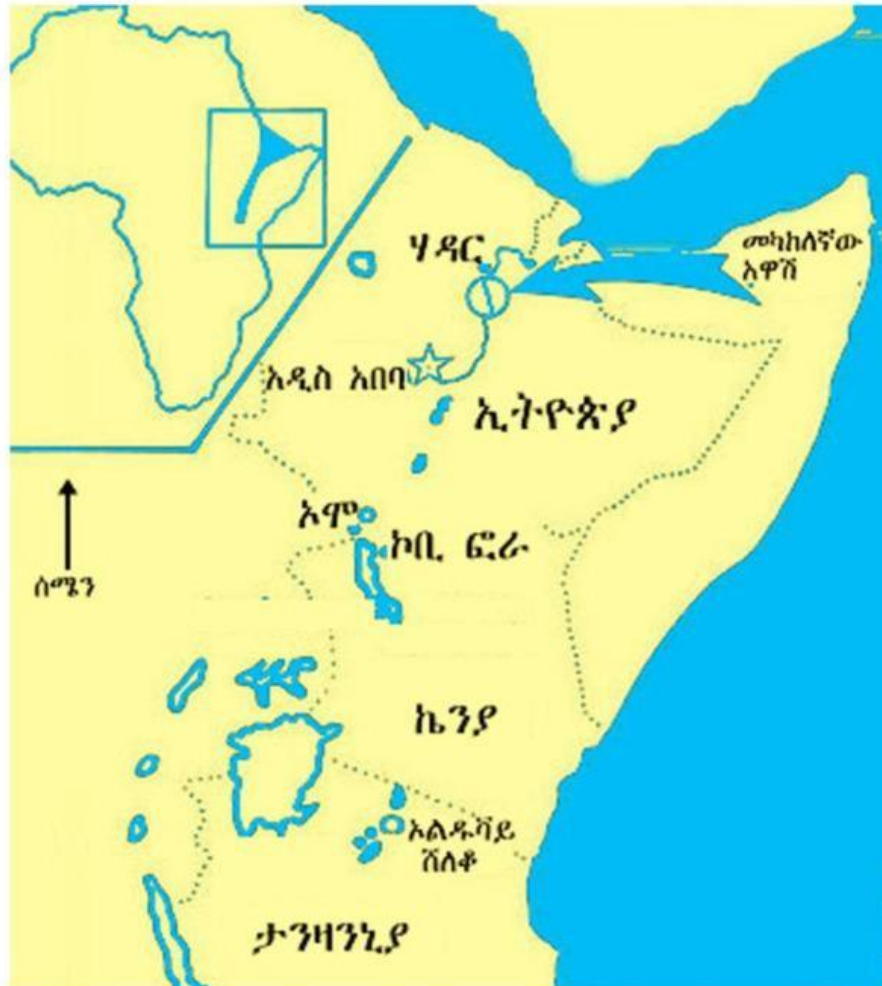
ስንጠኝ 1.1 ለ ስንጠረኝ ታዋቂ ወንዞች

የታዋቂ ወንዞች ስም	የሚገኝበት ሀገር
የዐባይ ወንዝ	ኢትዮጵያ
የዛምቤዚ ወንዝ	ዛምብያ፣ ዝምባብዌና ሞዛምቢክ
የዋቢሸበሌ ወንዝ	ኢትዮጵያ
የገናሌ ወንዝ	ኢትዮጵያ
የሩቩማ ወንዝ	ታንዛኒያና ሞዛምቢክ ድንበር

ምስል 1.9 የምሥራቅ አፍሪካ ታዋቂ ወንዞች

ምሥራቅ አፍሪካ የጥንታዊ ሰው ቅሪት አካላት ተቆፍሮ የተገኘበት ሥፍራ ነው። በኢትዮጵያ ብዙ የቅሪት አካላት መገኛ ሥፍራዎች አሉ። እጅግ ታዋቂ የሆኑ የቅሪት አካላት መገኛ ሥፍራዎች የሚገኙት በሰሜን መሥራቅ ኢትዮጵያ በአፋር ብሔራዊ ክልል ነው። ከእነዚህም ታዋቂ ቅሪት አካላት መካከል አርዲ፣ ኢዳልቱ፣ ድንቅነሽ (Lucy) እና ሰላም ይገኙበታል። ድንቅነሽ (Lucy) የተገኘችው ሐዳር በሚባል ቦታ ነው። በኬንያ የተለያዩ አካባቢዎች የጥንታዊ ሰው ቅሪት አካል እና ቅሪት ቁስ መገኛ ሥፍራዎች አሉ። በቱርክና (ሩዶልፍ) ሐይቅ ዳርቻ ኮቢ ፎራ በሚባል አካባቢ በርካታ ጥንታዊ ሰው ቅሪት አካል እና የድንጋይ መሣሪያዎች ተገኝተዋል።

ምስል 1.10 የምሥራቅ አፍሪካ ታዋቂ ቅርጽ አካላት የተገኙባቸው ሥፍራዎች

ሰንጠረዥ 1.1 ሐ ሰንጠረዥ ታዋቂ የቱሪስት መስመሮች

የታዋቂ ቦታ ስም	የሚገኝበት ሀገር
የስሜን ተራሮች ብሔራዊ ፓርክ	ኢትዮጵያ
ዳሎል ዝቅተኛ ቦታ	ኢትዮጵያ
የኤርታሌ እሳተ ገሞራ	ኢትዮጵያ
የዩጋንዳ የተራራ ደን	ዩጋንዳ
ማሳይ ማራ ፓርክ	ኬንያ
የአዋሽ ብሔራዊ ፓርክ	ኢትዮጵያ
ብዊንዲ ጥቅጥቅ ደን	ዩጋንዳ

የምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሸለቆ፡- ይህ ታላቅ ስምጥ ሸለቆ በእስያ አህጉር ሶሪያ ከምትባል አገር ይነሣል። በመጀመሪያ ወደ ደቡብ ምሥራቅ አቅጣጫ ገብቶ በኢትዮጵያ ወደ ደቡብ አቅጣጫ ይዞራል። ከዚያም እስከ ሞዛምቢክ ይዘልቃል። የምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሸለቆ አጠቃላይ ርዝመቱ 7200 ኪ.ሜ ሲሆን በአፍሪካ ብቻ 5600 ኪ.ሜ ይሸፍናል። የምሥራቅ አፍሪካን መሬት በመከፋፈል አልፎ የተለያዩ መልክዓ ምድር ፈጥሯል። ለምሳሌ ይህ ሸለቆ በሰሜን ምሥራቅ ኢትዮጵያ አፋር አካባቢ የሦስት ጎን ቅርፅ ያለው መልክዓ ምድር ፈጥሯል።

ምስል 1.11 የምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሸለቆ

ወንዞችና ሐይቆች

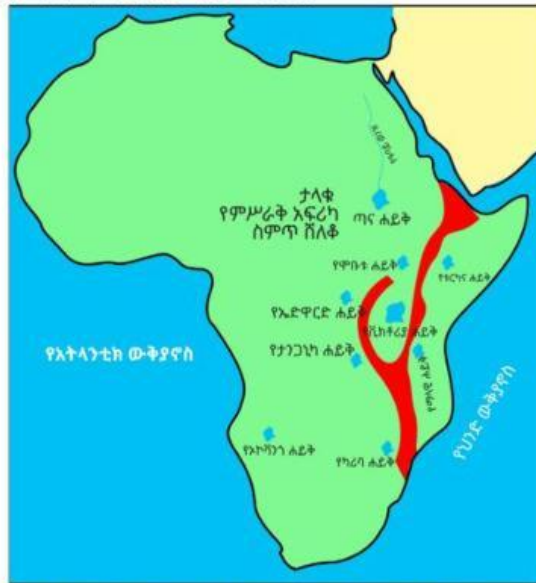
በምሥራቅ አፍሪካ የተለያዩ ታላላቅ ወንዞች ይገኛሉ። ከእነዚህም መካከል ናይል፣ ዋቢሸበሌ፣ ገናሌ እና ዛምቤዚ ዋና ዋናዎቹ ናቸው። የናይል ወንዝ በዓለማችን ረዥሙ ወንዝ ነው። በምሥራቅ አፍሪካ የሚገኙ ሐይቆች በሁለት ይከፈላሉ። እነሱም፡- የስምጥ ሸለቆ ሐይቆች እና ከስምጥ ሸለቆ ውጭ ያሉ ሐይቆች በመባል ይታወቃሉ። በስምጥ ሸለቆ ውስጥ የታንጋኒካ፣ የማላዊ፣ የኪቩ እና በኢትዮጵያ የሚገኙትን የላንጋኖ፣ የዝዋይ፣ የሻላ፣ አባያ፣ የሐዋሳና የመሳሰሉት ሐይቆች ይገኛሉ። በአፍሪካ ትልቁ ሐይቅ ተብሎ የሚታወቀው ቪክቶሪያ ሐይቅ እንዲሁም ጣና እና ዝፋላ የመሳሰሉት ሐይቆች ከስምጥ ሸለቆ ውጭ ይገኛሉ።

ሰንጠረዥ 1.2 ታዋቂ ሐይቆች

የታዋቂ ቦታ ስም	የሚገኝበት ሀገር
የቪክቶሪያ ሐይቅ	ዩጋንዳ፣ ታንዛኒያና ኬንያ መካከል
የጣና ሐይቅ	ኢትዮጵያ
ታንጋኒካ ሐይቅ	ታንዛኒያና ኮንጎ ዴሞክራቲክ ሪፐብሊክ
ማላዊ ሐይቅ	ማላዊ

የግል ሥራ

የሚከተለውን ካርታን በማንበብ እና በመጠቀም የምሥራቅ አፍሪካ ታዋቂ ሐይቆችን ለመምህራችሁ እየተነሳችሁ አመልክቱ።

ምስል 1.12 የምሥራቅ አፍሪካ ታዋቂ ሐይቆች

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጡ፡

- የምሥራቅ አፍሪካ አገራት በምሥራቅ አቅጣጫ ከሚገኙት የውሃ አካላት መካከል ትልቁ የትኛው ነው?

ሀ. ቪክቶሪያ ሀይቅ	ለ. አትላንቲክ ውቅያኖስ
ሐ. የህንድ ውቅያኖስ	መ. ቀይ ባህር
- በምሥራቅ አፍሪካ ታላቁ ስምጥ ሐይቅ አንዱ የሆነው እና በሩዋንዳ፣ ታንዛኒያ እና ዲሞክራቲክ ሪፐብሊክ ኮንጎ መካከል የሚገኘው የቱ ነው?

ሀ. ቪክቶሪያ ሀይቅ	ለ. ቱርካና ሀይቅ
ሐ. ታንጋኒካ ሀይቅ	መ. ጣና ሀይቅ
- ከሚከተሉት የተራራ ራሶች መካከል ከፍተኛው የከፍታ መጠን (በሜትር) ያለው የትኛው ነው?

ሀ. ኪሊማንጃሮ ተራራ	ለ. የኬንያ ተራራ
ሐ. ርዌንዞሪ ተራራ	መ. ራስ ዳሽን ተራራ

4. የምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሐይቅ በአጠቃላይ በምሥራቅ አፍሪካ መሬት ውስጥ ስንት ኪሎ ሜትር ርቀት ይሸፍናል?

ሀ. 7200 ኪ.ሜ

ለ. 4000 ኪ.ሜ

ሐ. 5600 ኪ.ሜ

መ. 3000 ኪ.ሜ

5. በኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙ ጥንታዊ የሰዎች ቅሪት አካል መገኛ ስፍራዎች መካከል በሰሜን ሸዋ ውስጥ የሚገኘው የትኛው ነው?

ሀ. ሐረር

ለ. ሀሙስ ደሬ

ሐ. አሞ

መ. አንኮር

6. በምሥራቅ አፍሪካ ከሚገኙ ዋና ዋና ወንዞች መካከል ረጅሙ ወንዝ በመባል የሚታወቀው የትኛው ነው?

ሀ. የባሮ ወንዝ

ለ. የአባይ ወንዝ

ሐ. የባሌ ወንዝ

መ. የዋቢሸበሌ ወንዝ

7. በአፋር ክልል ውስጥ የሚገኘው እና በዓለም አቀፍ ደረጃ በቅሪት አካል ግኝቱ (ሉሲ) የታወቀው ቦታ የትኛው ነው?

ሀ. ላሊበላ

ለ. ሜሮይ

ሐ. ሀዳር

መ. አሞ ሐዲድ

8. በምሥራቅ አፍሪካ አገራት አገሮች ውስጥ የማይካተተው የትኛው ነው?

ሀ. ናይጄሪያ

ለ. ኬንያ

ሐ. ዩጋንዳ

መ. ሱዳን

9. በምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሐይቅ ውስጥ ከሚገኙ ሐይቆች መካከል በኬንያ፣ ታንዛኒያ እና ዩጋንዳ መካከል የሚገኘው ታዋቂው ሐይቅ የትኛው ነው?

ሀ. ሩድልፍ ሐይቅ (ቱርካና)

ለ. ቪክቶሪያ ሐይቅ

ሐ. ቪክቶሪያ ሐይቅ

መ. ቪክቶሪያ ሳይሆን ቪክቶሪያ ውጭ ያለው ሐይቅ...

10. በምሥራቅ አፍሪካ ካሉት ታላላቅ ወንዞች መካከል የኦጋዴን እና የሶማሊያን አከባቢዎች አቋርጦ ወደ ሀንድ ውቅያኖስ የሚፈሰው የትኛው ነው?

ሀ. አባይ ወንዝ

ለ. መሰንቆ ወንዝ

ሐ. የሰላ ሙላት ወንዝ

መ. ዋቢሸበሌ ወንዝ

11. በምሥራቅ አፍሪካ ከሚገኙ አገሮች መካከል የትኛው ነው የ'ቀን አፍሪካ' (Horn of Africa) አገሮች አካል የሆነው?

ሀ. ኢትዮጵያ

ለ. ዛምቢያ

ሐ. ዚምባብዌ

መ. ደቡብ አፍሪካ

12. የምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሐይቅ በኢትዮጵያ ውስጥ በምን መልክ ተከፍሎ ይገኛል?

ሀ. ሙሉ በሙሉ ቀጥ ያለ መስመር

ለ. ክብ ቅርጽ ያለው

ሐ. አራት ማዕዘን ቅርጽ ያለው

መ. በሰሜን ምሥራቅ ኢትዮጵያ አካባቢ የሶስት አፍ ቅርጽ ያለው

13. በምሥራቅ አፍሪካ ውስጥ ከሚገኙ ተራሮች መካከል በኬንያ የሚገኘው እና ከፍታው 5,200 ሜትር የሆነው ተራራ ማን ይባላል?

ሀ. ኪሊማንጃሮ ተራራ

ለ. ራስ ዳሽን ተራራ

ሐ. አልንት ተራራ

መ. የኬንያ ተራራ

14. በምሥራቅ አፍሪካ ስምጥ ሐይቅ ውስጥ ከሚገኙት ሐይቆች መካከል በኬንያ እና ታንዛኒያ ድንበር አካባቢ የሚገኘው እና በሶዳማ ይዘቱ የታወቀው የትኛው ነው?

ሀ. ጣና ሐይቅ

ለ. ናትሮን ሐይቅ

ሐ. ዝዋይ ሐይቅ

መ. አባያ ሐይቅ

15. የምሥራቅ አፍሪካ አገሮች በውሃ አካላት መከበብ ለንግድ እንቅስቃሴ ምን ዓይነት ፋይዳ አለው?

ሀ. ምንም ዓይነት ፋይዳ የለውም

ለ. ከጎረቤት አገሮች ጋር ያለውን ንግድ ይከለክላል

ሐ. ንግድን ሙሉ በሙሉ ያቆማል

መ. ከውጭ አገሮች ጋር ጠንካራ የንግድ ትስስር እንዲኖራቸው ይረዳል

16. የምሥራቅ አፍሪካ አገሮች በውሃ አካላት መከበብ ለንግድ እንቅስቃሴ ምን ዓይነት ፋይዳ አለው?

ሀ. ምንም ዓይነት ፋይዳ የለውም

ለ. ከጎረቤት አገሮች ጋር ያለውን ንግድ ይከለክላል

ሐ. ንግድን ሙሉ በሙሉ ያቆማል

መ. ከውጭ አገሮች ጋር ጠንካራ የንግድ ትስስር እንዲኖራቸው ይረዳል

17. በምሥራቅ አፍሪካ ከሚገኙ ታላላቅ ወንዞች መካከል የኒል ወንዝ (የነጭ ናይል ወንዝ) ከሚነሳባቸው አገሮች አንዱ የትኛው ነው?

ሀ. ሞሮኮ

ለ. ሊቢያ

ሐ. አልጄሪያ

መ. ኡጋንዳ

18. በምሥራቅ አፍሪካ የሚገኙ ከፍተኛ ተራሮች ከአንዱ በስተቀር በአብዛኛው የተፈጠሩት በምን ምክንያት ነው?

ሀ. በኃይለኛ ንፋስ መከማቸት

ለ. በሰው ሰራሽ ግንባታ

ሐ. በእሳት ግምው ፍንዳታ

መ. በበረዶ መሸርሸር ብቻ

19. ከሚከተሉት አገሮች መካከል የምሥራቅ አፍሪካ አገር የሆነችው እና የሀንድ ውቅያኖስ የባህር በር ያላት የትኛዋ ናት?

ሀ. ናይጄሪያ

ለ. ማሊ

ሐ. ሶማሊያ

መ. ቻድ

20. በምሥራቅ አፍሪካ ከሚገኙ ሐይቆች መካከል ትልቁ የስምጥ ሐይቅ ውጭ የሚገኘው (በአፍሪካም ትልቁ) ሐይቅ ማን ይባላል?

ሀ. ቪክቶሪያ ሀይቅ

ለ. ሻላ ሀይቅ

ሐ. አባያ ሀይቅ

መ. ዝዋይ ሀይቅ